PART 13

EUTHANASIA

ÖTANAZİ

--

SUDE FIRAT

ABSTRACT

Euthanasia is divided into active and passive, depending on the action made against the individual. Active euthanasia is defined as ending the patient's life with an action, whereas passive euthanasia is performed by inaction; allowing the death of the patient. Although *"the individual's right to refuse treatment"* is the legal basis of passive euthanasia, it seems that this right is not given to exceptional cases (for example; Penal institutions). Also, when we examine from the perspective of a doctor, the *"right of the conscientious objection"* comes to the fore.

"Is there such a thing as the right to die?", "If there is, will it overwrite the right to live?", "Can a person renounce his/her right to live?" the source of these questions are frequently discussed both legally, philosophically and religiously. The practice of **euthanasia**, which is implemented countless times in countries such as the Netherlands and Belgium and clearly prohibited by law in Türkiye as a crime of "deliberate murder", will be explained superficially within the scope of this article with its humanitarian and legal bases.

KEYWORDS

EUTHANASIA, RIGHT TO DIE, RIGHT TO LIVE, CONCERNED OF THE PERSON, ACTIVE EUTHANASIA, PASSIVE EUTHANASIA.

ÖZET

Ötanazi, bireye karşı alınan eyleme bağlı olarak aktif ve pasif olarak ikiye ayrılmaktadır. Aktif ötanazi bir eylem ile hastanın yaşamına son vermek şeklinde tanımlanırken, pasif ötanazi ise eylemsiz kalınarak hastanın ölümüne izin vermek suretiyle gerçekleştirilmektedir. Pasif ötanazinin hukuki dayanağı *"bireyin tedaviyi red hakkı"* olsa da istisnai durumlarda bireye bu hakkın verilmediği (örneğin; infaz kurumlarında) görülmektedir. Hekim açısından incelendiğinde ise, hekimin ötanaziyi *"vicdani red hakkı"* gündeme gelmektedir.

"Ölüm hakkı diye bir şey var mıdır?", "Var ise yaşama hakkına üstün gelebilecek midir?", "Kişi yaşama hakkından tasarruf edebilir mi?" gibi soruların kaynağı olan; gerek hukuki gerek felsefi gerek ise dini olarak sıkça ele alınan; günümüzde Hollanda, Belçika gibi ülkelerde sayısızca uygulanan, Türkiye'de ise "kasten adam öldürme" suçu sayılarak kanunlarla açıkça yasaklanmış olan **ötanazi** uygulaması, bu makale kapsamında yüzeysel olarak, insani ve hukuki dayanaklarıyla açıklanacaktır.

ANAHTAR KELİMELER

ÖTANAZİ, ÖLME HAKKI, YAŞAMA HAKKI, İLGİLİNİN RIZASI, AKTİF ÖTANAZİ, PASİF ÖTANAZİ.

PART 13

In this article; the practice of euthanasia, which is implemented countless times in countries such as the Netherlands and Belgium and clearly prohibited by law in Türkiye as a crime of "deliberate murder", will be explained superficially within the scope of this article with its humanitarian and legal bases.

Bu makalede; günümüzde Hollanda, Belçika gibi ülkelerde sayısızca uygulanan, Türkiye'de ise "kasten adam öldürme" suçu sayılarak kanunlarla açıkça yasaklanmış olan ötanazi uygulaması, bu makale kapsamında yüzeysel olarak, insani ve hukuki dayanaklarıyla açıklanacaktır.

I. INTRODUCTION

The practice of euthanasia, which is legally prohibited in several countries in the world, partially prohibited in some other countries and permitted in some parts of the world; is the subject of various discussions in the fields of constitutional law, criminal law and medical law in Türkiye. The philosophical and ethical view of euthanasia is related to the doctrine of "natural law". The basis of the doctrine of natural law is that there is an immutable legal norm that is always valid all over the world, superior to positive law rules, and these norms can be determined by reason[1]. Accordingly, a person will be free to decide on his/ her own life with his/ her own mind. When it comes to euthanasia, another concept comes to the fore from a moral point of view; "individual autonomy". Individual autonomy argues that an individual should make his/her own decisions autonomously without being under any pressure. Within all these branches and perspectives; while some people argue that euthanasia is an absolutely unacceptable act, others, on the other, hand line up with the liberty of euthanasia, since a human must be able to determine his/ her own life since he/ she is an individual before anything else. An abstainer third group of people, like me, discuss that the implementation can vary from event to event and from person to person.

I. GİRİŞ

Dünyanın çeşitli yerlerinde hukuken yasak olan, çeşitli yerlerinde nispeten kabul edilebilir olan, çeşitli yerlerinde ise serbest sayılan ötanazi uygulaması; Türkiye'de başta Anayasa Hukuku olmak üzere, Ceza Hukuku ve Tıp Hukuku alanlarında da çeşitli tartışmalara konu olmaktadır. Felsefi ve etik anlamda ötanaziye bakış ise, "doğal hukuk" görüşü ile bağlantılıdır. Doğal hukuk görüşünün temelinde dünyanın her yerinde ve her zaman geçerli olan, pozitif hukuk kurallarına üstün, değişmez hukuk normunun bulunduğu ve akıl yoluyla bu normların tespit edilebileceği yatar[1]. Böylece insan kendi aklıyla, kendi yaşamı üzerinde karar vermekte serbest olacaktır. Ötanazi söz konusu olduğunda, ahlaki açıdan gündeme gelen bir diğer kavram ise, "bireysel otonomi" olup; bireyin özerk olarak herhangi bir baskı altında kalmaksızın kararlarını kendisinin vermesi gerektiğini savunmaktadır. Tüm bu dallar ve bakış açıları çerçevesinde; kimileri ötanazinin kesinlikle kabul edilemez bir eylem olduğunu savunurken kimileri ise her şeyden önce bir "birey" olan insanın, kendi yaşamını kendi tayin edebileceğine dayanarak ötanazinin serbestliğini savunmaktadır. Benim gibi çekimser kalan üçüncü bir kesim ise, olaydan olaya ve uygulanacağı insandan insana değişebileceği kanaatindedir.

II. THE CONCEPT OF EUTHANASIA AND THE RIGHT TO DIE

The word "*Euthanasia*" is derived from the Greek roots of "*eue*" (beautiful) and "*tanasium*" (death). In Turkish the concept of "euthanasia" is defined as the "*right to die*" in the dictionary of the Turkish Language Society[2]. In practice; it can be defined as killing, helping or accelerating the death of a living creature that has an incurable disease, is about to end its life or is suffering a lot. For example; the 'voluntary' termination of the life of a patient who is considered to be on his/ her deathbed and who is in serious pain is considered euthanasia. It should be emphasized that there are two types of euthanasia, namely "active euthanasia" and "passive euthanasia". While passive euthanasia is legal in some countries with certain conditions, active euthanasia is prohibited in many others.

A. Active Euthanasia

To make the patient, who wants to die, reach his/ her goal by applying an active intervention is defined as active euthanasia[3]. To give an example; if a patient, who wants to die, comes to a medical centre that can perform this procedure and declares that he/ she wants to end his/ her life, the doctors give

II. ÖTANAZİ KAVRAMI VE ÖLME HAKKI

Yunanca'da "*Eue*" *(güzel)* ve "*Tanasium*" *(ölüm)* köklerinden türetilen "*ötanazi*" kavramının Türkçe'de ifade ettiği şey, Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde "*ölme hakkı*" olarak tanımlanmıştır[2]. Uygulamada ise; tedavisi mümkün olmayan bir hastalığa sahip olan, yaşamı sona ermek üzere olan veyahut çok fazla acı çeken bir canlıyı öldürmek, ölümüne yardım etmek veyahut ölümünü çabuklaştırmak olarak tanımlanabilmektedir. Örneğin; ölüm döşeğinde sayılan ve ciddi acılar çeken bir hastanın "kendi rızası" ile yaşamının sonlandırılması ötanazi olarak değerlendirilir. Önemle belirtmek gerekir ki; ötanazinin "aktif ötanazi" ve "pasif ötanazi" şeklinde iki türü bulunup; pasif ötanazi bazı ülkelerde, belirli şartlarla yasal durumdayken, aktif ötanazi birçok ülkede yasak durumdadır.

A. Aktif Ötanazi

Ölmek isteyen bir hastaya, aktif bir müdahale uygulayarak hastayı amacına ulaştırmak; aktif ötanazi olarak tanımlanabilir[3]. Bir örnek verecek olursak; ölmek isteyen hasta, bu işlemi gerçekleştirebilecek bir tıp merkezine gelip yaşamına son vermek istediğini bildirdikten sonra doktorlar tarafından hastaya bir iğne

FOOTNOTE

1 **Hatice İlhan,** Ötenazi Kavramının Ahlak Felsefesi Açısından İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Felsefesi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, p. 57.

2 Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, (Date Accessed 06.06.2022), http://www.tdk.gov.tr.

3 **Özge Demirörs/ Sevinç Arslan Hızal,** Türk Ceza Hukuku Açısından Ötanazi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, V. 65, Iss. 4, 2016, p. 1488.

DİPNOT

1 **Hatice İlhan,** Ötenazi Kavramının Ahlak Felsefesi Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, s. 57.

2 Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, (Erişim 06.06.2022), http://www.tdk.gov.tr.

3 **Özge Demirörs/ Sevinç Arslan Hızal,** Türk Ceza Hukuku Açısından Ötanazi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016, s. 1488.

PART 13

this patient an injection and let him/ her die without pain. The separations of active euthanasia from concepts of suicide or assisted suicide is that this practice is not done by the patient himself/ herself[4]. Since it was carried out by someone else, active euthanasia is considered as a crime of deliberate killing in many countries. In fact, in Türkiye, some opinions in the doctrine argue that it is a crime of "designed murder". Although there is no clear regulation in this context in the Turkish Penal Code, Article 13 of the Patient Rights Regulation expressly prohibits euthanasia by stating that "*Euthanasia is prohibited. The right to live cannot be waived for medical reasons or by any means whatsoever. No one's life can be ended, even if he/ she or someone else demands it*".

B. Passive Euthanasia

Unlike active euthanasia, in passive euthanasia, which is defined as *"withdrawal of treatment support tools"*[5] the patient is left to die by not carrying out the treatment or procedure that should be applied to patient. Accordingly, the patient's death wish is carried out by not applying the treatment that should be applied to him/ her, by displaying a passive stance in the face of situation. For example; it is passive euthanasia when a terminal cancer patient who is predicted to be cured by chemotherapy, refuses treatment and doctors do not perform the treatment and leave the patient to die. In this context, Article 14 of Patient's Rights Regulation aims to prevent passive euthanasia in Turkish Law by stating, *"Staff shall show the medical care required by the patient's condition. Even if it is not possible to save the patient's life or preserve his/her health, it is imperative to try to reduce or relieve his/her suffering."*

Although passive euthanasia is defined as not applying treatment with the consent of the patient, unfortunately it does not always take place with the consent of the person in practice. For example, if the heart of a patient in the intensive care unit is about to stop, and doctors do not see any chance of survival, so they do not intervene; it is also an example of passive euthanasia and as can be seen, the patient would not be able determine his/ her own right to live.

In Article 25 of the Patient Rights Regulation, which explicitly prohibits euthanasia, an open door is left for passive euthanasia. This article is the basis of "the patients right to refuse treatment" in the form of *"except in cases where it is legally obligatory and the responsibility of the negative consequences that may arise belongs to the patient; the patient has the right to refuse or ask for the treatment to stop, which is planned or being applied to him/her. In this case, the consequences of not applying the treatment should be explained to the patient or his/her legal representatives or relatives and a written document showing this should be obtained"*. In the doctrine, it comes to the fore that the physician, who does not oppose this request, may not be punished[6].

It should be emphasized that although the individual has the "right to refuse treatment", this right is not given to the individual in exceptional circumstances. In accordance to Article 82 of the Law on the Execution of Penalties and Security Measures; if the convicts in penitentiary institutions go on a hunger strike or death fast by refusing the food and drink given to them and if the doctors consider that life of the convicts is in danger or their consciousness is impaired, a treatment is administered regardless of their wishes. According to the same article, in case of a situation where convicts with health problems refuse examination and retreatment, which may endanger their own life or lives of other convicts with health problems, are treated regardless of their wishes[7].

III. DOCTORS' RIGHT TO WITHDRAW FROM SERVICE

"Zweig, who narrated a physician's scrutiny in The Amok Runner, also wanted the reader to answer that controversial question; Was it really possible to withdraw the physician from service?"[8]. In accordance with the Medical Professional Ethics Rules; if the physician decides that he/ she cannot apply his/ her medical knowledge properly in a situation and if it is possible for the patient to apply to another physician, he/ she has the right not to apply the treatment or to discontinue it[9]. Therefore, in my opinion, this rule can be applied by analogy to a patient who requests passive euthanasia, and thus the physician's conscientious objection to euthanasia becomes possible.

yapılır ve acı çekmeden ölmesi sağlanır. Aktif ötanazinin intihar veyahut yardımlı intihar kavramlarından ayrılışı, bu uygulamanın hastanın kendisi tarafından yapılmayışıdır[4]. Başkası tarafından yapıldığından; aktif ötanazi, birçok ülkede kasten öldürme suçu olarak kabul edilir. Hatta Türkiye'de, doktrinde bazı görüşler "tasarlayarak adam öldürme suçu" olduğunu savunmaktadır. Türk Ceza Kanunu'nda bu kapsamda açıkça bir düzenleme bulunmasa da Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 13. Maddesi; *"Ötenazi yasaktır. Tıbbi gereklerden bahisle veya her ne suretle olursa olsun, hayat hakkından vazgeçilemez. Kendisinin veya bir başkasının talebi olsa dahil, kimsenin hayatına son verilemez."* şeklinde olup, ötanaziyi açıkça yasaklamaktadır.

B. Pasif Ötanazi

Aktif ötanaziden farklı olarak "*tedavi destek araçlarının çekilmesi*" olarak tanımlanan[5] pasif ötanazide ise, hastaya uygulanması gereken tedavi veyahut işlem uygulanmayarak hasta ölüme terk edilmektedir. Böylece, hastanın ölüm isteği; kendisine uygulanması gereken tedavi uygulanmayarak, yani durum karşısında pasif bir duruş sergilenerek yerine getirilmektedir. Örneğin; kemoterapi uygulanarak iyileşmesi öngörülen ileri seviye bir kanser hastasının tedaviyi reddetmesi sonucunda doktorların herhangi bir tedavi uygulamaması ve hastayı ölüme terk etmesi bir pasif ötanazidir. Bu bağlamda, Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 14. Maddesi; "*Personel, hastanın durumunun gerektirdiği tıbbi özeni gösterir. Hastanın hayatını kurtarmak veya sağlığını korumak mümkün olmadığı takdirde dahi, ıstırabını azaltmaya veya dindirmeye çalışmak zorunludur.*" şeklinde olup, Türk Hukuku'nda pasif ötanazinin de önünü kesmeyi amaçlar.

Pasif ötanazi hastanın rızasıyla tedavi uygulanmaması olarak tanımlansa da ne yazık ki, uygulamada her zaman kişinin rızasıyla gerçekleşmemektedir. Örneğin, yoğun bakımda bulunan bir hastanın kalbi durmak üzeredir ancak doktorlar tarafından yaşama şansı görülmediğinden müdahale edilmez; bu da bir pasif ötanazi örneğidir ve görüldüğü gibi burada hasta kendi yaşama hakkından kendisi tasarruf etmemiştir.

Ötanaziyi açıkça yasaklayan Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 25. maddesinde pasif ötanaziye açık bir kapı bırakılmıştır, hastanın tedaviyi reddetme hakkı"nın dayanağı olan bu madde; "*Kanunen zorunlu olan haller dışında ve doğabilecek olumsuz sonuçların sorumluluğu hastaya ait olmak üzere; hasta kendisine uygulanması planlanan veya uygulanmakta olan tedaviyi reddetmek veya durdurulmasını istemek hakkına sahiptir. Bu halde, tedavinin uygulanmamasından doğacak sonuçların hastaya veya kanuni temsilcilerine veyahut yakınlarına anlatılması ve bunu gösteren yazılı belge alınması gerekir.*" şeklinde olup; doktrinde, bu isteğe karşı gelmeyen hekimin ceza almayabileceği gündeme gelmektedir[6].

Önemle vurgulamak gerekir ki, bireyin her ne kadar "tedaviyi reddetme hakkı" bulunsa da istisnai durumlar söz konusu olduğunda bu hak bireye verilmemektedir. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 82. maddesi uyarınca; ceza infaz kurumlarındaki hükümlülerin, kendilerine verilen yiyecek ve içecekleri reddederek açlık grevi veyahut ölüm orucunda bulunmaları durumunda, hekim hükümlülerin hayatının tehlikeye girdiği ve/ veya bilincinin bozulduğuna kanaat getirirse, isteklerine bakılmaksızın bir tedavi uygular. Aynı madde uyarınca, bir sağlık sorunu olan ve muayene ve tedaviyi reddeden hükümlüler için de kendi hayatlarını veya diğer hükümlülerin hayatlarını tehlikeye atabilecek bir durumun varlığı halinde, isteklerine bakılmaksızın bir tedavi uygulanır[7].

III. HEKİMİN HİZMETTEN ÇEKİLME HAKKI

"*Amok Koşucusu'nda bir hekimin vicdan muhasebesini öyküleştiren Zweig, bir yandan da okuyucusunun o tartışmalı soruyu cevaplamasını istiyordu; gerçekten hekimin hizmetten çekilmesi mümkün müydü?*"[8] Hekimlik Meslek Etiği Kuralları uyarınca; hekim, bir durumda tıbbi bilgisini gerektiği gibi uygulayamayacağına karar verir ise ve hastanın başka bir hekime başvurması mümkün ise tedaviyi uygulamama veyahut yarım bırakma hakkına sahip olur[9]. Dolayısıyla kanaatimce, pasif ötanazi talep eden bir hastada da bu kural kıyasen uygulanabilir ve böylece hekimin ötanaziyi vicdani olarak reddi mümkün olur.

FOOTNOTE

4 **Mehmet Emin Artuk/ Caner Yenidünya,** "Ötanazi", in: Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi, ed. Nur Centel, 12 Levha Yayınları, İstanbul 2011, p. 116.

5 **Durmuş Tezcan/ Mustafa Ruhan Erdem/ Murat Önok,** Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 19. Edition, Ankara 2021, p. 200.

6 **Tezcan/ Erdem/ Önok,** p. 201.

7 Law No. 5275 on the Execution of Criminal and Security Measures, Art. 82.

8 **Gökhan Türe/ Oğuzhan Türe,** Hekimin Hizmetten Çekilme Hakkı, TBB Dergisi, C. 131, Ankara 2017, p. 296.

9 Ethical Rules of the Medical Profession, Art. 25.

DİPNOT

4 **Mehmet Emin Artuk/ Caner Yenidünya,** "Ötanazi", in: Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi, ed. Nur Centel, 12 Levha Yayınları, İstanbul 2011, s. 116.

5 **Durmuş Tezcan/ Mustafa Ruhan Erdem/ Murat Önok,** Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 19. baskı, Ankara 2021, s. 200.

6 **Tezcan/ Erdem/ Önok,** s. 201.

7 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, m. 82.

8 **Gökhan Türe/ Oğuzhan Türe,** Hekimin Hizmetten Çekilme Hakkı, TBB Dergisi, C. 131, Ankara 2017, s. 296.

9 Hekimlik Meslek Etiği Kuralları, m. 25.

PART 13

IV. THE RIGHT TO LIVE AND THE RIGHT TO DIE WITH DIGNITY

Article 2/1 of the European Convention on Human Rights regulates that, *"Everyone's right to life shall be protected by law. No one shall be deprived of his life intentionally save in execution of a sentence of a court following his conviction of a crime for which this penalty is provided by law"*. This article expressly prohibits euthanasia. Article 5 of the Lisbon Declaration, published by the World Medical Association in 1981, is in the same direction and states this in the form of, *"The patient has the right to die with dignity"*.

Article 17 of the 1982 Constitution of the Republic of Türkiye law no. 2709, titled Immunity, Material and spiritual existence of the person: *"Everyone has the right to live, to protect and develop their material and spiritual existence. Except for medical obligations and the cases written in the law, the physical integrity of the person cannot be touched; cannot be subjected to scientific and medical experiments without his consent"*. According to this the "right to life" is an inviolable right. According to the anti-euthanasia point of view in the doctrine, even the person himself/ herself cannot touch this right. Article 23 of the Turkish Civil Code states, *"No one can give up their rights and capacity to have rights, even partially"*. Therefore, according to Turkish laws, a person does not have the right to determine his/her own life. In this context, it will come to the fore that, according to Turkish Law, the consent given by the person for euthanasia is also considered invalid[10].

IV. YAŞAMA HAKKI VE ONURLU BİR BİÇİMDE ÖLME HAKKI

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2/1 maddesi; "*Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.*" şeklindedir. Bu madde, ötanaziyi açıkça yasaklamıştır. Dünya Tabipler Birliği tarafından 1981 yılında yayınlanan Lizbon Bildirgesi'nin 5. maddesi ise aynı doğrultuda olup; "*Hasta, onurlu bir biçimde ölme hakkına sahiptir.*" şeklindedir.

2709 Sayılı 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi Varlığı başlıklı 17. maddesi; "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tâbi tutulamaz."* uyarınca "yaşama hakkı" dokunulmaz bir haktır. Doktrinde ötanazi karşıtı bakış açısına göre, bu hakka kişinin kendisi bile dokunamaz. Türk Medeni Kanunu'nun 23. maddesi ise "*Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez.*" şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla, Türk Kanunlarına göre kişinin kendi yaşamından tasarruf edebilme hakkı yoktur. Bu bağlamda, Türk Hukuku'na göre, kişinin ötanazi için verdiği rızanın da geçersiz olarak değerlendirilmesi gündeme gelecektir[10].

V. EUTHANASIA IN TURKISH CRIMINAL LAW

There is no explicit regulation on euthanasia in the Turkish Penal Code. However, under the title of Reasons Eliminating or Reducing Criminal Liability, the law which considers the *"consent of the person concerned"* as a reason for compliance and regulates that the person will not be punished for the act committed by obtaining consent[11], clearly states that this rule will not be applied in the case of *"a right that cannot be exercised in absolute terms"*[12]. As explained above, according to Turkish law, a person cannot dispose his/ her right to live[13]. Therefore, it can be concluded that euthanasia is prohibited in the Turkish Penal Code. As a matter of fact, it is clear that there is a unity of doctrine in Türkiye that active euthanasia will constitute a *"crime of wilful murder"*[14]. However, we can say that there is no consensus in the doctrine about the severity of the sentence.

Although a group of people in doctrine argue that passive euthanasia, which is result of negligent act, is a crime of voluntary manslaughter[15]. In my opinion, in such a case; it can be said that the physician does not have criminal responsibility in accordance with *"the patient's right to refuse or request the treatment to be stopped, which is planned or to be administered to him/ her"*[16], as it is regulated in the Patient Rights Regulation. However, in such a case, the patient's consent must be clearly demonstrated and the situation must be subject to strict requirements; otherwise, there is a possibility of abuse of the situation.

V. TÜRK CEZA HUKUKU'NDA ÖTANAZİ

Türk Ceza Kanunu'nda ötanaziye ilişkin açıkça bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler başlığı altında, "ilgilinin rızası"nı bir hukuka uygunluk sebebi sayan ve rıza alınarak işlenen fiilden dolayı kişiye ceza verilmeyeceğini düzenleyen Kanun[11]; "üzerinde mutlak suretle tasarruf edilemeyen bir hak" söz konusu olduğunda bu kuralın uygulanmayacağını[12] açıkça belirtmiştir. Yukarıda da açıklandığı üzere, Türk Hukuku'na göre kişi, yaşama hakkından tasarruf edemez[13]. Dolayısıyla, ötanazinin Türk Ceza Kanunu'nda yasak olarak değerlendirildiği sonucuna varılacaktır. Nitekim, aktif ötanazinin "kasten öldürme suçu" oluşturacağı hakkında Türkiye'de bir doktrin birliği olduğu da açıktır[14]. Ancak, cezasının ağırlığı konusunda doktrinde bir görüş birliği bulunmadığını söyleyebiliriz.

Pasif ötanazi için de doktrinde bir kesim, ihmali hareket sonucu oluşan kasten adam öldürme suçunun gündeme geleceğini savunuyor olsa da[15] kanaatimce böyle bir durumda; Hasta Hakları Yönetmeliği'nde düzenlenen, "*hastanın kendisine uygulanması planlanan veya uygulanmakta olan tedaviyi reddetme veya durdurulmasını isteme hakkı*[16]" uyarınca hekimin cezai sorumluluğunun bulunmadığı söylenebilir. Ancak böyle bir durumda, hastanın rızası olduğu açıkça kanıtlanmalı ve durum sıkı şekil şartlarına tabi tutulmalıdır; aksi halde durumun kötüye kullanılması ihtimal dahilindedir.

It should be emphasized that although the individual has the "right to refuse treatment", this right is not given to the individual in exceptional circumstances.

Önemle vurgulamak gerekir ki, bireyin her ne kadar "tedaviyi reddetme hakkı" bulunsa da istisnai durumlar söz konusu olduğunda bu hak bireye verilmemektedir.

VI. EUTHANASIA IN THE WORLD

While euthanasia is strictly prohibited in some countries, it can be applied by court decisions or by the physician's own approval in some countries. In some countries, passive euthanasia is frequently practiced, while active euthanasia is penalized. When we look at the world in terms of whether euthanasia is enforceable and the penalties to be faced when it is applied, in Türkiye and France, euthanasia is considered as a crime of "deliberate killing". In countries such as Portugal,

VI. DÜNYADA ÖTANAZİ

Ötanazi bazı ülkelerde kesinlikle yasakken bazı ülkelerde ise mahkeme kararı ile veyahut hekimin kendi onayıyla uygulanabilmektedir. Bazı ülkelerde pasif ötanazi sıklıkla uygulanırken aktif ötanazi ise cezalandırılmaktadır. Ötanazinin uygulanır olup olmadığı ve uygulandığında karşı karşıya gelinecek cezalar bakımından dünyaya baktığımızda; Türkiye'de ve Fransa'da ötanazinin "kasten öldürme" suçu olarak değerlendirildiğini; Portekiz, Almanya, İtalya gibi ülkelerde serbest olmadığı-

FOOTNOTE

10 **Erika Biton Serdaroğlu,** Ötanazi – Ölme Hakkı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, V. 22, Iss. 3, 2016, p. 485.

11 Turkish Penal Code no. 5237 Art. 26/2.

12 Turkish Penal Code no. 5237 Art. 26/2.

13 **Tezcan/ Erdem/ Önok,** p. 197.

14 **Tezcan/ Erdem/ Önok,** p. 201.

15 **Tezcan/ Erdem/ Önok,** p. 201.

16 Regulation No. 23420 on Patient Rights, Art. 25.

DİPNOT

10 **Erika Biton Serdaroğlu,** Ötanazi – Ölme Hakkı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, 2016, s. 485.

11 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, md. 26/2.

12 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, md. 26/2.

13 **Tezcan/ Erdem/ Önok,** s. 197.

14 **Tezcan/ Erdem/ Önok,** s. 201.

15 **Tezcan/ Erdem/ Önok,** s. 201.

16 23420 Sayılı Hasta Hakları Yönetmeliği, md. 25.

PART 13

SINCE THE ISSUE OF EUTHANASIA IS A SENSITIVE TOPIC, IT WILL NOT BE POSSIBLE TO PUT IT INTO PURELY LEGAL FORMS WHEN HANDLING THE SUBJECT, WHERE CONSCIENTIOUS FACTS WILL COME INTO PLAY AFTER A WHILE.

Germany and Italy, it is not permitted, but under the headings of "killing by consent" and "killing by request", relatively lighter sentences are given as a result (for example the 20 years sentence was reduced to 3 years in the Portuguese Penal Code (art. 206) a sentence of 6 months-5 years is stipulated, while in Italian Penal Code (art. 579) a sentence of 6-15 years is given.). In the Netherlands, Switzerland, Belgium, Luxembourg and Spain, we see that euthanasia is not punishable if it is carried out under certain conditions[17].

The Netherlands, which is the first country that comes to mind when euthanasia is mentioned, brought the concept of "euthanasia" to the stage of history. After the first practice, a statement was published by the Royal Netherlands Medical Association and limits of euthanasia were narrowed. According to this statement, patient must request euthanasia and the patient's disease must be incurable and the physician should consult another physician when deciding whether to apply or not[18]. Even today, it is said that the Netherlands will make euthanasia legal for children who have a terminal illness at the age of 1-12[19]. In Belgium, euthanasia has been available for persons over 18 years of age who have an intolerable and incurable disease, as of 2002[20]. In France, although euthanasia is considered a crime of "deliberate killing", it seems that since 2016, terminally ill patients have been allowed to sleep[21].

VII. CONCLUSION

In my opinion, within the scope of this study, it is not possible for us to consider euthanasia as a whole, with all it's legal, philosophical, moral, religious and conscientious consequences. While even the perspectives of states on euthanasia are changing day by day, it would be unfair to expect people's perspectives to remain constant in one opinion.

As I tried to explain above, euthanasia is divided into two, as active and passive. In active euthanasia the patient's life is terminated by an "action", while in passive euthanasia there is an "inaction". Although all kinds of euthanasia are prohibited in our legal system, from my perspective, there are legal gaps in terms of passive euthanasia.

My opinion on active euthanasia can be considered as "deliberate killing", but it must be evaluated in each case separately and a reduction in punishment may be possible in several cases. In the case of passive euthanasia; the patient's consent should be obtained clearly without leaving any room for doubt, and the patient's "decision making capacity" should be evaluated by experts. However, in any case, the patient should really have an incurable disease and should not demand euthanasia only in state of crisis.

FOOTNOTE

17 **Tezcan/ Erdem/ Önok,** p. 199.

18 **Muhammed Sulu,** Ötenazi Üzerine, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, V. 22, Iss. 1, 2017, p. 561.

19 https://tr.euronews.com/ What is Active, Passive Euthanasia and assistant suicide? Which European Countries have Which practices?

20 https://tr.euronews.com/ What is Active, Passive Euthanasia and assistant suicide? Which European Countries have Which practices?

21 https://tr.euronews.com/ What is Active, Passive Euthanasia and assistant suicide? Which European Countries have Which practices?

nı ancak "rıza ile öldürme", "talep ile öldürme" gibi başlıklar altına sokularak sonucunda nispeten daha hafifletilmiş cezalar verildiğini (örneğin; Portekiz Ceza Kanunu'nda (m.134) 20 yıllık cezanın 3 yıla indirildiğini, Alman Ceza Kanunu'nda (m.206) 6 ay-5 yıl arası ceza öngörüldüğünü, İtalyan Ceza Kanunu'nda ise (m.579) 6-15 yıl arasında bir ceza verildiğini) görmekteyiz; Hollanda, İsviçre, Belçika, Lüksemburg ve İspanya'da ise ötanazi uygulamasının belirli şartlarla gerçekleştirilirse cezalandırılmadığını görmekteyiz[17].

Ötanazi deyince akla ilk gelen ülke olan Hollanda, tarih sahnesine "ötanazi" kavramını getiren ülke olup; bu ilk uygulamadan sonra Hollanda Kraliyet Tabipler Birliği tarafından bir bildiri yayımlanmış ve ötanazi uygulamasının sınırları daraltılmıştır. Bu bildiriye göre; ötanaziyi hasta talep etmelidir, hastanın hastalığı tedavi edilemeyecek boyutta, amansız olmalıdır ve hekim uygulayıp uygulamayacağına karar verirken mutlaka başka bir hekime de danışmalıdır[18]. Hatta ve hatta günümüzde, Hollanda'nın 1-12 yaşında ölümcül hastalığa sahip olan çocuklar için de ötanaziyi serbest kılacağı konuşulmaktadır[19]. Belçika'da 2002 yılından itibaren, 18 yaşından büyük ve dayanılmaz ve tedavisi mümkün olmayan hastalığa sahip olan kişiler için ötanazi serbestisi mevcuttur[20]. Fransa'da ise, ötanazi "kasten öldürme suçu" sayılsa da, 2016'dan beri ölümcül hastaların uyutulmasına izin verildiği görülmektedir[21].

VII. SONUÇ

Kanaatimce; bir bütün olarak ötanaziyi ele almamız, tüm hukuki, felsefi, ahlaki, dini, vicdani sonuçları ile bir bütün olarak değerlendirmemiz bu çalışma kapsamında mümkün değildir. Devletlerin ötanaziye bakış açıları bile gün geçtikçe değişmekteyken, insanların bakış açılarının bir fikirde sabit kalmasını beklememiz haksızlık olacaktır. Ötanazi konusu hassas bir konu olduğundan, konuyu ele alırken salt hukuki kalıplara sokulması mümkün olmayacak; bir müddet sonra vicdani olgular devreye girecektir.

Yukarıda açıklamaya çalıştığım üzere ötanazi, aktif ve pasif olarak ikiye ayrılmaktadır. Aktif ötanazide bir "eylem" ile hastanın yaşamına son verilmesi söz konusuyken, pasif ötanazide bir "eylemsizlik" söz konusudur. Hukuk düzenimizce, ötanazinin her türlüsü yasak olsa da pasif ötanazi açısından -kanaatimce- kanuni boşluklar bulunmaktadır.

Aktif ötanazi hususundaki fikrim "kasten adam öldürme suçu" sayılabileceği ancak her durum özelinde ayrı ayrı değerlendirilerek, bazı durumlarda cezada indirimin söz konusu olabileceği yönündedir. Pasif ötanazi söz konusu olduğunda ise; hastanın rızası hiçbir şüpheye mahal bırakmayacak açıklıkta alınmalı ve hastanın "karar verme kapasitesi" uzmanlar tarafından değerlendirilmelidir. Ancak her halde, hastanın gerçekten iyileşmesi mümkün olmayan bir hastalığa yakalanması ve ötanaziyi yalnızca bir buhran haliyle talep etmemesi gerekmektedir.

ÖTANAZİ KONUSU HASSAS BİR KONU OLDUĞUNDAN, KONUYU ELE ALIRKEN SALT HUKUKİ KALIPLARA SOKULMASI MÜMKÜN OLMAYACAK; BİR MÜDDET SONRA VİCDANİ OLGULAR DEVREYE GİRECEKTİR.

BIBLIOGRAPHY

Aktif, Pasif Ötanazi ve Yardımlı İntihar Nedir? Hangi Avrupa Ülkelerinde Hangi Uygulamalar Var?, https://tr.euronews.com/2021/10/25/aktif-pasif-otanazi-ve-yard-ml-intihar-nedir-hangi-avrupa-ulkelerinde-hangi-uygulamalar-va (Date accessed 07.06.2022).

DURMUŞ TEZCAN/ MUSTAFA RUHAN ERDEM/ MURAT ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 19. BASKI, Ankara 2021.

ERİKA BİTON SERDAROĞLU, Ötanazi – Ölme Hakkı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, V. 22, Iss. 3, 2016.

GÖKHAN TÜRE/ OĞUZHAN TÜRE, Hekimin Hizmetten Çekilme Hakkı, TBB Dergisi, C. 131, Ankara 2017.

HATİCE İLHAN, "Ötenazi" Kavramının Ahlak Felsefesi Açısından İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Felsefesi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011

MEHMET EMİN ARTUK/ CANER YENİDÜNYA, "Ötanazi", in: Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi, ed. Nur Centel, 12 Levha Yayınları, İstanbul 2011.

MUHAMMED SULU, Ötenazi Üzerine, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, V. 22, Iss. 1, 2017.

ÖZGE DEMİRÖRS/ SEVİNÇ ARSLAN HIZAL, Türk Ceza Hukuku Açısından Ötanazi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, V. 65, Iss. 4, 2016.

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, (Date accessed 06.06.2022), http://www.tdk.gov.tr.

Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi, Hekimlik Meslek Etiği Kuralları, Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara 2012.

KAYNAKÇA

Aktif, Pasif Ötanazi ve Yardımlı İntihar Nedir? Hangi Avrupa Ülkelerinde Hangi Uygulamalar Var? https://tr.euronews.com/2021/10/25/aktif-pasif-otanazi-ve-yard-ml-intihar-nedir-hangi-avrupa-ulkelerinde-hangi-uygulamalar-va (Erişim 07.06.2022).

DURMUŞ TEZCAN/ MUSTAFA RUHAN ERDEM/ MURAT ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 19. BASKI, Ankara 2021.

ERİKA BİTON SERDAROĞLU, Ötanazi – Ölme Hakkı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, 2016.

GÖKHAN TÜRE/ OĞUZHAN TÜRE, Hekimin Hizmetten Çekilme Hakkı, TBB Dergisi, C. 131, Ankara 2017.

HATİCE İLHAN, "Ötenazi" Kavramının Ahlak Felsefesi Açısından İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Felsefesi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011.

MEHMET EMİN ARTUK/ CANER YENİDÜNYA, "Ötanazi", in: Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi, ed. Nur Centel, 12 Levha Yayınları, İstanbul 2011.

MUHAMMED SULU, Ötenazi Üzerine, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 1, 2017.

ÖZGE DEMİRÖRS/ SEVİNÇ ARSLAN HIZAL, Türk Ceza Hukuku Açısından Ötanazi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016.

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, (Erişim 06.06.2022), http://www.tdk.gov.tr.

Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi, Hekimlik Meslek Etiği Kuralları, Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara 2012.

DİPNOT

17 **Tezcan/ Erdem/ Önok,** s. 199.

18 **Muhammed Sulu,** Ötenazi Üzerine, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 1, 2017, s. 561.

19 https://tr.euronews.com/ Aktif, Pasif Ötanazi ve Yardımlı İntihar Nedir? Hangi Avrupa Ülkelerinde Hangi Uygulamalar Var?

20 https://tr.euronews.com/ Aktif, Pasif Ötanazi ve Yardımlı İntihar Nedir? Hangi Avrupa Ülkelerinde Hangi Uygulamalar Var?

21 https://tr.euronews.com/ Aktif, Pasif Ötanazi ve Yardımlı İntihar Nedir? Hangi Avrupa Ülkelerinde Hangi Uygulamalar Var?